

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2022

Destinace (země, místo): Brazílie, Batayporã, Nova Andradina (MS)

Jméno, příjmení: Matouš Hartman

Jako učitel u krajanů v Brazílii jsem začal působit v září, proto následující zpráva obsahuje pouze první místo působení, města Batayporã a Nova Andradina ve státě Mato Grosso do Sul.

Výuka češtiny a české kultury

Během uplynulého semestru probíhala výuka jak prezenčně, tak online, lekcí se zúčastnili dospělí i děti.

Prezenční výuka

Brazílie postupně uvolňuje veškerá pandemická opatření, pouze v hromadné dopravě je nutné používat roušky. Z toho důvodu bylo možné organizovat prezenční výuku, která se otevřela jak členům komunity, tak veřejnosti. Lekce probíhaly v Bataypoře, kde je součástí Centro de Memória Jindřich Trachta učebna přizpůsobená hodinám jazyka i zájmovým akcím. Podařilo se navázat i na spolupráci s jazykovou školou Cambridge v Nové Andradině, kde se otevřel kurz češtiny pro veřejnost.

V Bataypoře probíhal dvakrát týdně kurz pro začátečníky a falešné začátečníky, který navštěvovalo deset studentů, v případě akcí se počet různil. Na lekce jsem si připravoval vlastní materiály. Témata se týkala cest do České republiky, učili jsme se potřebné fráze atd.

Pokročilí studenti, kteří za sebou mají studium v Dobrušce či Poděbradech nebo nějaký čas strávili v Česku, měli hodiny konverzace, při kterých jsem zohledňoval to, co už umí, a to, co se chtějí doučit. Část hodin jsem věnoval výuce pádů, protože skloňování podstatných jmen je pro portugalsky mluvící náročné a musí ho pochopit.

Lekce v Nové Andradině byly pro úplné začátečníky. S ohledem na tuto situaci jsem zvolil také přípravu vlastních materiálů. V budoucnu bych chtěl ve spolupráci s jazykovou školou Cambridge pokračovat a dohodnout večerní termín, aby se lekcí mohli zúčastnit dospělí.

Online výuka

Navázal jsem na online výuku, kterou zorganizovala během pandemie má předchůdkyně. Za největší výhodu online lekcí považuji to, že je možné pracovat se studenty prakticky z celé Brazílie, jednalo se o šedesát zájemců. Nejvíce jich pochází z jihu země nebo São Paula, nicméně někteří jsou také z Ria de Janeira. Protože se online kurzů zúčastnili jen dospělí, hodiny probíhaly buď před začátkem pracovní doby nebo po ní. Otevřel jsem tak dva ranní kurzy, zbytek jich

probíhal ve večerních hodinách. Studenty jsem rozdělil do několika úrovní podle jejich znalosti češtiny.

Ve dvou skupinách jsem měl absolutní začátečníky, většinou se jedná o lidi, kteří nedávno objevili své české kořeny. Nabídl jsem ranní a večerní kurz.

Ve dvou skupinách byli studenti se základní znalostí češtiny, opět rozdělení do ranního a večerního kurzu.

Dvakrát týdně měli výuku lidé se zkušenostmi z Dobrušky/Poděbrad nebo po více semestrech studia. V nich spatřuji největší potenciál, protože je jejich zájem o češtinu a Českou republiku stálý. Věnují svému studiu čas i mimo výuku, v čemž je podporuji.

Středně pokročilí studenti měli vlastní lekce, jedná se o lidi, kteří se studiu češtiny věnují dlouhodobě, do budoucna v nich vidím potenciální účastníky konverzačních lekcí.

Výuka probíhala na platformě ZOOM, studenti dostávali materiály z hodin pomocí Google Classroom, v rámci jedné skupiny se založila i whatsappová konverzace. Úkoly dostávají studenti formou různých materiálů, které odevzdávají, nebo webovými kvízy, které si pro tento účel připravuji (ty se týkají nejen gramatiky, ale také českých reálií).

Práce se studenty

Za důležitou součást práce učitele u krajanů považuji individuální komunikaci se studenty. Většina z nich má české předky a postupně objevuje své kořeny. Sdílejí se mnou videa, fotografie, dokumenty, rádi mi vyprávějí příběhy svých předků. Nelze je tedy vnímat jen jako studenty češtiny, projevují také veliký zájem o českou kulturu a historii. Tím, že se s nimi o příbězích jejich rodin bavím, podporuji jejich sounáležitost s Českem. V hodinách jsou pak takoví studenti úspěšnější a snáze se učí. Pro učitele je tento postup náročnější než prosté odvykládání látky, ale vidím v něm veliký smysl, protože komunita krajanů rozhodně není plně prozkoumaná, což dokazuje zájem o hodiny češtiny u lidí, kteří doposud češtinu nestudovali ani nejsou součástí již ustanovené komunity.

Vánoční výzdoba Centro de Memória Jindřich Trachta, momentka z hodiny

Na konci online lekcí jsem vždy nechal prostor pro určité téma z české kultury a českých dějin. Veliký úspěch měla česká literatura, která je Brazilcům dostupná díky překladům (většinou staršího data) dostupných za nízké ceny na online bazaru estantevirtual.com.br. V rámci

uplynulého semestru se tak studenti seznámili s prací Boženy Němcové, Bohumila Hrabala a Jaroslava Haška, jejichž knihy si mohou snadno pořídit. Prostor jsem ale věnoval také dějinným momentům (zejména státním svátkům) a českým tradicím.

Se studenty komunikuji mailem, ale zejména na instagramovém účtu [@aprenda_tcheco](https://www.instagram.com/aprenda_tcheco). Brazilci tuto sociální síť využívají více než Češi a napříč generacemi. Díky tematickým příspěvkům (včetně videí) udržují jejich kontakt s jazykem a kulturou, i když zrovna není lekce, skrze Instagram se také podařilo získat zájemce o studium.

Akce v Bataypoře

Protože se hodin v Bataypoře zúčastňovaly i děti, rozhodl jsem se uspořádat několik výtvarných dílen, během kterých jsme se učili slovní zásobu nebo realie Česka. Největší úspěch mělo jistě zdobení perníčků, které jsme i přes nepřízeň počasí (deště v Bataypoře jsou opravdu silné a nepředvídatelné) uspořádali na verandě Centra de Memória. Perníčky jsme připravili s jednou členkou komunity, účastníci pak už jen zdobili, samozřejmě barevně, protože perníčky s čistě bílým zdobením by v Brazílii takový úspěch neměly.

Výtvarné dílny v Bataypoře (malování kamínků, zdobení perníčků a výroba tiskátek z brambor)

Výtvarné dílny

Za úspěch považuji také malování kamínků. Někteří členové komunity si z Česka přivezli kamínky, aniž by věděli, jak daná hra funguje. Proto mě napadlo zavést tuto hru i do Bataypory. Uspořádali jsme tak speciální lekci, na které jsme se učili barvy a zároveň jsme malovali kamínky, které se potom rozmístily po městě (některé vezmu i do ČR, Batayporã bude díky PSČ dohledatelná, takže se Brazílie bude moct do hry v Česku zapojit). Mezi další komunitní akce můžeme zařadit výrobu tiskátek z brambor, papírových vánočních ozdob a vystřihování sněhových vloček. I tak jednoduché projekty mají v zemi, kde sníh téměř nikdo neviděl, veliký úspěch.

Vaření i sport

Zorganizoval jsem i peší výlet kolem Bataypory zakončený klasickým opékáním buřtů. Akce se také setkala s úspěchem a členové komunity projevili zájem o její zopakování při mém dalším návratu. Ze zkušeností mých dřívějších kolegyň vím, že populární byla příprava guláše. Rozhodl jsem se menu obměnit, abychom neopakovali to stejné jídlo. Připravili jsme proto buřty v pivě. Je to jednoduchý recept, který si zvládne udělat každý, navíc obsahuje pivo, což se krajanům velice líbilo.

Pěší výlet zakončený opékáním buřtů

Na Vánoce jsme uspořádali porovnání bramborových salátů. Brazilci připravují podobný recept, proto mě taková akce v rámci vánočních aktivit napadla. Ani letos nechyběla příprava oblíbených chlebíčků.

Společná večeře a její příprava (buřty v pivě)

Akce i pro online studenty

Hledal jsem způsob, jak rozšířit online výuku o komunitní akce a zároveň jsem chtěl, aby studenti měli pocit, že něco doopravdy vytvořili. Rozhodl jsem se proto zorganizovat jeden překladatelský projekt a jednu komunitní hodinu. V září jsem také spolupracoval s českou ambasadou, kdy jsem připravil tři online přednášky o českých reáliích v rámci Evropského dne jazyků.

Překlad leporela a filmu Nenastoupili

Dlouhodobě udržuji kontakt s paní Evou Benešovou, která přežila holocaust a dodnes o něm vypráví na českých a slovenských školách. Na základě jejího příběhu vznikl animovaný film a také leporelo. S paní Benešovou jsem se dohodl, že v rámci hodin češtiny s pokročilejšími studenty

přeložíme její příběh do portugalštiny. Účast na projektu byla dobrovolná a zapojili se do něj i studenti mé kolegyně ze São Paula Ivany Jandové. Ti překládali titulky k filmu, mí studenti se zaměřili na leporelo. Více než měsíční práce se uzavřela společnou hodinou, na které jsme se o překladu a příběhu bavili. Nezisková organizace paní Benešové zajistila vytvoření portugalské mutace leporela, která je dostupná v PDF pro sdílení v Brazílii. Přeložené titulky jsem nahrál do [videa na YouTube](#), aby byl film snadno dostupný všem. Naše práce se setkala s ohlasem, video sdílela i nedávno založená krajanská organizace v Curitibě. Paní Benešová natočila jako poděkování [video v češtině se vzkazem pro studenty](#). Myslím si, že mnozí studenti se s jejím příběhem mohli do jisté míry ztotožnit, protože často i jejich rodiny musely opustit vlast, stejně jako rodina paní Benešové.

Silvestrovská hodina

Rok 2022 studenti online kurzů završili silvestrovskou hodinou, které se zúčastnilo kolem dvaceti lidí. Zvolil jsem toto téma, aby studenti získali osobnější přístup k češtině, zjistili zajímavosti a také se pobavili, například tím, že vysloví několik jazykolamů. Ty mají obecně u krajanů vždy veliký úspěch. Hodina byla jistou alternativou k vánočním lekcím. Většina studentů již české vánoční tradice zná, proto jsem jim chtěl nabídnout něco jiného.

Podmínky pro učitele

Batayporã je menší město s venkovským rázem. Nachází se v těsné blízkosti města Nova Andradina a je dostupné ze São Paula nočním autobusem nebo dodávkou z Campa Grande, hlavního města státu Mato Grosso do Sul. Veškeré potřebné služby jsou zde nebo v Nové Andradině dostupné.

Komunita batayporských Čechů mě ubytovala přímo v Centro de Memória Jindřich Trachta, kde jsem měl k dispozici jeden pokoj, koupelnu a mohl jsem využívat i ostatní prostory centra včetně kuchyně a zahrady. Ubytování tedy považuji za optimální, pohodlné a de facto přímo na pracovišti. Učitel jen musí počítat s tím, že se nejedná o soukromý dům, využívají ho členové komunity pro kulturní a vzdělávací akce. Paní Leonida Trachtová mi také poskytla stravování, což bylo zvykem i u předchozích učitelů. Protože Batayporã leží na rovinatém terénu, pohyboval jsem se po městě jako většina místních na kole. To bylo k dispozici přímo v Centro de Memória.

Nova Andradina, kde probíhaly prezenční lekce, je dostupná autobusem, který o pracovních dnech jezdí každou hodinu, případně je možné se dohodnout na odvozu s někým z Bataypory, kdo má do města cestu.

Klima Bataypory je tropické, vlhké a se silnými přívalovými dešti. Na tuto skutečnost je potřeba si zvyknout, stejně jako na vysoké teploty. Odměnou jsou ovšem slunečné dny, čistý vzduch a blízkost přírody.

Spolupráce s komunitou probíhala hladce. Její členové jsou otevřeni novým nápadům, vzali mě mezi sebe a snažili se, abych byl ve městě spokojený. Vycházeli mi vstříc prakticky ve všem a ocenili, že jsem chtěl pořádat společné akce.

Kontakt s dalšími Čechy v Brazílii

Při cestě do Campa Grande, hlavního města státu Mato Grosso do Sul (ve kterém leží Batayporã) jsem zorganizoval setkání s tamními Čechy. Udržuji s nimi kontakt skrze jejich whatsappovou skupinu a ačkoli nejsou v Bataypoře, mají možnost přihlásit se do online lekcí.

Jsem také v kontaktu s formující se českou komunitou v Curitibě, z níž mám dva studenty v online kurzech. Členy komunity jsou spíše mladší lidé nebo Češi, kteří se přistěhovali do Brazílie v nedávné době.

Během svého pobytu ve státě Rio Grande do Sul plánuji setkání s členy vznikající české komunity ve vnitrozemském městě Ijuí. S jejich představitelem jsem v kontaktu.